

Sygn. akt III USK 539/21

POSTANOWIENIE

Dnia 14 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania S. w R.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R.

o podstawę wymiaru składek,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 14 września 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie

z dnia 22 lipca 2021 r., sygn. akt III AUa 206/19, AUz 34/19,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) nie obciąża odwołującego się kosztami postępowania kasacyjnego organu rentowego.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie wyrokiem z dnia 22 lipca 2021 r. oddalił apelację wniesioną przez odwołujący się S. w R. od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Rzeszowie z dnia 23 listopada 2018 r., oddalającego odwołania od pięciu decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w R. z dnia 11 czerwca 2018 r., którymi organ rentowy, powołując się na art. 83 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 4 pkt 2 lit. a, art. 8 ust. 1 i 2a, art. 18 ust. 1a i art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej jako ustawa systemowa) oraz art. 79 ust. 1 i art. 81 ust. 1, 5 i 6 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach

opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, ustalił podstawę wymiaru składek na obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne, rentowe, chorobowe, wypadkowe i zdrowotne z tytułu zatrudnienia u płatnika składek S. w R. dla zainteresowanych: D. M. za okres od września 2015 r. do grudnia 2015 r., K. P. za okres od grudnia 2014 r. do grudnia 2015 r., M. P. za okres od stycznia 2013 r. do grudnia 2015 r., G. P. za okres od stycznia 2013 r. do grudnia 2015 r. i B. P. za okres od czerwca 2013 r. do lipca 2014 r.

Odwołujący się S. w R. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 22 lipca 2021 r., zaskarżając ten wyrok w części obejmującej pkt I (oddalenie apelacji) i zarzucając mu w tym zakresie naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c., a także naruszenie przepisów prawa materialnego, to jest: art. 8 ust. 2a w związku z art. 18 ust. 1a, art. 4 pkt 2 lit. a, art. 6 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 4 pkt 2 lit. d ustawy systemowej, art. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r. Nr 162 ze zm.) oraz art. 353¹ k.c. i art. 5 k.c.

Skarżący wniósł o przedstawienie Trybunałowi Konstytucyjnemu przez Sąd Najwyższy pytania prawnego w przedmiocie zbadania zgodności z art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 oraz art. 78 Konstytucji RP przepisu art. 15 zzs 3 ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COYID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2020 r., poz. 374 ze zm.; dalej jako ustawa covidowa), który zastosował Sąd drugiej instancji, z uwagi na to, że od odpowiedzi na pytanie prawne zależy rozstrzygnięcie sprawy wywołanej niniejszą skargą.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się z kolei na oczywistą zasadność tego środka zaskarżenia. Podniósł przy tym, że jego zdaniem Sąd drugiej instancji rażąco naruszył przepisy prawa materialnego i procesowego oraz zignorował stanowisko i zarzuty odwołującego się, uznając, że zainteresowani jako przedsiębiorcy są w rzeczywistości pracownikami odwołującego się, mimo że prowadzili działalność gospodarczą w sposób zorganizowany i zarobkowy, wykonując ją we własnym imieniu, w sposób ciągły i

dla podmiotów także innych niż odwołujący się, co stanowi naruszenie podstawowych zasad swobody umów i wolności prowadzenia działalności gospodarczej. Zaskarżone orzeczenie Sądu Apelacyjnego w sposób oczywisty narusza też szereg przepisów postępowania, to jest art. 387 § 2¹ pkt 2 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c., gdyż Sąd ten nie rozpoznał wszystkich zarzutów opisanych przez odwołującego się w apelacji, co oznacza, że doszło do nieprawidłowej kontroli apelacyjnej Sądu *a quo*.

Skarżący powołał się także na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, polegającego na zbadaniu potencjalnej niezgodności z Konstytucją RP art. 15 z z 3 ust. 1 ustawy covidowej, który zastosował Sąd *a quo* w sytuacji, gdy przepis ten pozbawia odwołującego się konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy. Tym samym zachodzi konieczność wystąpienia do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem o zbadanie zgodności z Konstytucją RP powyższego przepisu, który w przypadku uznania go za niekonstytucyjny spowoduje uchylenie zaskarżonego wyroku w zaskarżonej części.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej

instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada także przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym stanowiskiem judykatury skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPIUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNAPIUS 2003 nr 18, poz. 437) i jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963 r., II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący w ogóle nie ustosunkowuje się do tak rozumianej przesłanki oczywistej zasadności skargi ani nie wykazuje jej istnienia, ograniczając się do sformułowania ogólnikowych twierdzeń. Co do *meritum*, wokół którego osadzone są twierdzenia o oczywistej

zasadności skargi (że zainteresowani jako przedsiębiorcy podlegali ubezpieczeniom z tego tytułu, a nie ubezpieczeniom pracowniczym z tytułu zatrudnienia w Szpitalu), należy zaś wyjaśnić, że kwestia ta była już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego w wyroku z dnia 21 września 2017 r., I UK 370/16 (LEX nr 2357398), w którym podkreślono, że błędne jest założenie, jakoby działalność gospodarcza była wyłączona z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, bo przepis ten podmiotowo odnosi się tylko do ubezpieczonych z art. 6 ust. 1 pkt 4 (zleceniobiorców), a nie do ubezpieczonych z art. 6 ust. 1 pkt 5 (prowadzących działalność gospodarczą). Sąd Najwyższy w powołanym wyroku wyjaśnił ponadto, że istotą stosowania art. 8 ust. 2a ustawy systemowej jest umowa zawierana przez pracownika z pracodawcą (lub z osobą trzecią), czego nie zmienia to, że pracownik występuje jako przedsiębiorca (samozatrudniony). Wykonywanie działalności gospodarczej wymaga bowiem zawarcia indywidualnej umowy przez prowadzącego działalność gospodarczą i dopiero ta umowa, a nie sama działalność określa treść zobowiązania. Warto podkreślić, że identyczne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w postanowieniach: z dnia 25 maja 2018 r., I UK 475/17 (LEX nr 2559396) oraz z dnia 23 czerwca 2022 r., I USK 472/21 (niepublikowanym). Innymi słowy, zastosowanie art. 8 ust. 2a ustawy systemowej uzasadnia umowa (z pracodawcą lub osobą trzecią), na podstawie której pracownik wykonuje pracę, której beneficjentem jest pracodawca. Przedstawiona argumentacja oznacza zatem, że skarga kasacyjna nie spełnia przedstawionych wyżej kryteriów określających oczywistą zasadność tego środka zaskarżenia.

Co do sugerowanego przez skarżącego istotnego zagadnienia prawnego, które jego zdaniem występuje w sprawie, warto z kolei zauważyć, w przypadku powoływania się na tę przesłankę przedsądu, w uzasadnieniu wniosku winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPIUS 1997 nr 3, poz. 39 i

postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). Ponadto przepis mający być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego (także w ramach istotnego zagadnienia prawnego) musi należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211; z dnia 28 lutego 2012 r., I PK 122/11, LEX nr 1215113), gdyż nie może stanowić okoliczności uzasadniającej wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania konieczność rozstrzygnięcia problemu prawnego dotyczącego określonego przepisu, którego naruszenie nie jest podstawą tej skargi. Zgodnie bowiem z art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Niemożliwe jest więc przyjęcie skargi do rozpoznania ze względu na okoliczności, które wykraczają poza podstawy tego środka zaskarżenia, a więc nie mogą być uwzględnione przy jego rozpoznaniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 21 marca 2014 r., II PK 287/13, LEX nr 2008658; z dnia 23 września 2008 r., I PK 80/08, LEX nr 784907; z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243).

Tymczasem skarżący nie powołuje art. 15 zzs 3 ust. 1 ustawy covidowej w podstawach zaskarżenia, co oznacza, że Sąd Najwyższy nie jest uprawniony do rozstrzygnięcia przedstawionego mu zagadnienia prawnego.

Tylko ubocznie można więc wyjaśnić, że przepis art. 15 zzs 3 ustawy covidowej stanowi, że jeżeli w sprawie rozpoznawanej według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, w której apelację wniesiono przed dniem 7 listopada 2019 r. (w analizowanej sprawie: w styczniu 2019 r.), sąd drugiej instancji uzna, że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne, może skierować sprawę na posiedzenie niejawne, chyba że strona wniesie o przeprowadzenie rozprawy, a stosowny wniosek składa się w terminie 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o skierowaniu sprawy na posiedzenie niejawne. Innymi słowy, przepis przewiduje jedynie możliwość rozpoznania sprawy na posiedzeniu niejawnym, gwarantując stronom możliwość sformułowania – wiążącego sąd – wniosku o przeprowadzenie rozprawy. W tym kontekście trudno dopatrywać się w tej szczególnej regulacji naruszenia konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy, uzasadniającej ewentualne wystąpienie do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym o zbadanie legalności.

Dodać należy, że z akt sprawy wynika, że postanowienie o skierowaniu na posiedzenie niejawne na podstawie art. 15 zzs 3 ust. 1 ustawy covidowej zostało doręczone pełnomocnikowi skarżącego (k-131), miał on zatem możliwość sformułować i złożyć wniosek o przeprowadzenie rozprawy w terminie określonym w art. 15 zzs 3 ust. 2 tej ustawy. Gdyby więc nawet potraktować przedstawiony przez skarżącego wywód jako uzasadnienie przyjęcia skargi ze względu na nieważność postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.), to przesłanka ta w sprawie nie zachodzi. Według art. 379 pkt 5 k.p.c. nieważność postępowania występuje bowiem wtedy, gdy strona postępowania, wbrew swej woli, zostaje faktycznie pozbawiona możliwości działania (obrony swoich praw) w postępowaniu lub jego istotnej części. Stwierdzenie, czy taki stan nastąpił, wymaga rozważenia, czy w konkretnej sprawie faktycznie nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, czy uchybienie to miało wpływ na możliwość działania strony oraz czy mimo zaistnienia tych dwóch przesłanek, strona mogła bronić swoich praw. Tylko przy kumulatywnym spełnieniu wszystkich tych warunków można mówić o pozbawieniu strony możliwości obrony

swoich praw rodzącym nieważność postępowania według art. 379 pkt 5 k.p.c. (por. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z 19 lipca 2012 r., II UK 336/11, LEX nr 1219508).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżący nie wykazał potrzeby poddania jego skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 102 k.p.c. (uznając, że w sprawie zachodzi przypadek szczególnie uzasadniony), orzekł jak w sentencji postanowienia.

[as]